

УРАХУВАННЯ ІНТЕРЕСІВ СТЕЙКХОЛДЕРІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

© Партин Г. О., Загородній А. Г., 2017

У статті на основі результатів дослідження питання щодо призначення і змісту інтегрованої звітності обґрунтовано необхідність систематизованого висвітлення у такій звітності інформації про взаємовідносини підприємства зі стейкхолдерами. Визначено роль стейкхолдерів у створенні підприємством вартості, наведено характеристику інформації щодо взаємовідносин підприємства зі стейкхолдерами, яка має бути представлена підприємством відповідно до вимог Міжнародного стандарту «Інтегрована звітність».

З огляду на необхідність комплексного розкриття даних про результати і перспектива розвитку взаємовідносин підприємства зі стейкхолдерами, обґрунтовано, що в інтегрованій звітності мають бути представлені дві групи показників – показники внесків стейкхолдерів у діяльність підприємства та показники інтересів стейкхолдерів щодо діяльності підприємства, а також наведено орієнтовний перелік показників обох груп. Запропоновано механізм забезпечення достовірності даних інтегрованої звітності щодо взаємовідносин підприємства зі стейкхолдерів із урахуванням необхідності збереження належного рівня обліково-інформаційної безпеки підприємства.

Ключові слова: інтегрована звітність, інформація, стейкхолдери.

H. O. Partyn, A. G. Zagorodniy
Lviv Polytechnic National University

CONSIDERATION OF THE STAKEHOLDERS INTERESTS IN THE PROCESS OF THE ENTERPRISE INTEGRATED REPORTING

© Partyn H. O., Zagorodniy A. G., 2017

The necessity of systematic presentation of information in the reporting on the relationship of the enterprise with stakeholders is justified in this article on the basis of the research results of the issue concerning the purpose and content of the integrated reporting. The role of stakeholders is defined in the process of value creation by enterprise, the information characteristics regarding the enterprise relationships with stakeholders is provided, which should now be presented by the enterprise in accordance with International standard demands "Integrated Reporting".

Taking into account the need for a comprehensive disclosure of the results and prospects of relations development between enterprise with stakeholders, it is justified that an integrated reporting should include two groups of indicators - indicators of the stakeholders contributions in the enterprise activities and indicators of the stakeholders interests concerning the enterprise activity, as well as indicative list of both groups indicators is provided.

These indicators can be presented in a special section of reporting or in the individual sections according to the adopted structure at the enterprise and corporate practice of the structure creation of the integrated reporting. In addition, the indicators values should be provided for a few past and current periods as well as in the perspective. This will enable the enterprise to increase the interest of stakeholders regarding their activities and thus increase social and reputational capital, reduce production costs and products sales, increase income and cash flows, reduce risks of losses from the external influence factors, improve quality and

increase the efficiency of resources and capital use, to implement innovations more actively and on this basis to increase the formation volume of added economic value and growth of the market value of the enterprise.

In addition, the paper contains proposals concerning integrated reporting data accuracy assurance for the stakeholders, taking into account the need to maintain a proper level of accounting and information security of the enterprise.

Key words: integrated reporting, information, stakeholders.

Постановка проблеми. Для забезпечення конкурентоспроможності підприємства на ринку необхідно не тільки вдосконалювати процеси виробництва і реалізації продукції, але й впливати на оточуюче підприємницьке середовище з метою використання існуючих переваг і можливостей економічного ризику, зниження рівня впливу зовнішніх чинників формування підприємницького ризику, зокрема і пов'язаних з діяльністю основних груп економічного впливу (стейкхолдерів). Фахівці стверджують, що сьогодні саме налагодження ефективної взаємодії підприємства зі стейкхолдерами сприяє підвищенню його адаптаційної здатності до несприятливих змін середовища функціонування, а відтак – до стабілізації і покращення фінансово-економічного стану та зростання його ринкової вартості.

Ефективність взаємовідносин підприємства зі стейкхолдерами на довгостроковий період можна забезпечити, надаючи їм інформацію щодо особливостей фінансово-економічного стану підприємства, відповідності його діяльності до екологічних вимог, планів реалізації інвестиційних і соціальних проектів та наявних перспектив розвитку.

Таку інформацію підприємства, які хочуть активно розвивати свою діяльність на ринку, мають представляти в інтегрованій звітності, фундаментальні концепції, принципи формування та елементи змісту якої розкрито у Міжнародному стандарті з інтегрованої звітності [1], розробленому Міжнародною радою з інтегрованої звітності і прийнятому у грудні 2013 року.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання призначення і змісту інтегрованої звітності, а також її ролі в системі управління і в забезпеченні корпоративної соціальної відповідальності компаній досліджували такі українські і закордонні економісти як К. Безверхий [2], О. В. Бурдюк [3], К. Васко [4], І. О. Дзелішкевич [5], Р. О. Костирко [6], І. О. Макаренко [7], В. Ф. Максимова і Р. В. Кузіна [8], І. Б. Олексів [9], Т. Ошкіа [10], О. В. Чумак [11]. Характеристику обліково-аналітичної системи, що забезпечує формування інтегрованої звітності представила у своїй роботі Н. О. Лоханова [12, с. 52–54]. Основні етапи формування інтегрованої звітності виокремив К. Безверхий [2, с. 243]. Матрицю складових інтегрованої звітності запропоновано у праці С. А. Кузнецової [13, с. 274]. Обґрунтуванню змісту і структури інтегрованої звітності присвячене дослідження П. Й. Атамаса та О. П. Атамаса, у якій автори виділили загальний перелік показників такої звітності [14, с. 81–83]. Водночас, недостатньо дослідженим залишається питання щодо висвітлення в інтегрованій звітності інформації про взаємовідносини підприємства з основними групами економічного впливу (стейкхолдерами).

Мета статті – обґрунтувати методичні положення щодо систематизації і представлення в інтегрованій звітності інформації про ефективність та потенціал розвитку взаємовідносин підприємства зі стейкхолдерами.

Виклад основного матеріалу. Концепція інтегрованої звітності ґрунтується на поєднанні та узгодженні фінансової і нефінансової інформації в одну інтегровану бізнес-звітність, показники якої формують у процесі виявлення взаємозв'язків між двома зазначеними блоками інформації. Це дає змогу уникнути зайвих дублювань даних і водночас забезпечує розуміння тенденцій розвитку бізнесу та його стратегічних перспектив.

Враховуючи той факт, що одним із засадничих принципів викладення інформації в інтегрованих звітах є її відповідність вимогам груп впливу, такий звіт має наочно продемонструвати стан

взаємодії підприємства з ключовими групами впливу, зокрема показати, наскільки це підприємство розуміє, бере до уваги потреби, інтереси та очікування цих груп. Водночас, глибинний і затяжний характер кризи, яка охопила світову економіку на початку третього тисячоліття і яку не вдалося повністю подолати й сьогодні, засвідчує, що орієнтація тільки на концепцію максимізації добробуту власників в управлінні підприємством без належного врахування інтересів інших зацікавлених в його діяльності осіб зумовлює формування цілого комплексу політичних, економічних і фінансових ризиків. Провідні науковці та практики доходять висновку, що сьогодні процеси управління мають ґрунтуватися на інтегрованому мисленні, яке передбачає розгляд взаємозв'язків між різними операційними і функціональними контрагентами підприємства. При цьому основна увага має бути зосереджена на взаємозв'язках між чинниками, які визначають здатність підприємств створювати вартість упродовж довготермінового періоду, зокрема таких, як: обсяги і якість фінансового, виробничого, інтелектуального, людського, соціально-репутаційного і природного капіталів [1], що їх підприємство використовує чи на які воно впливає; його здатність реагувати на обґрунтовані потреби та інтереси ключових груп зацікавлених сторін; відповідність побудови бізнес-моделі (систем трансформації ресурсів в процесі комерційної діяльності в продукти і результати) до можливостей і загроз зовнішнього середовища; ефективність здійснення заходів, спрямованих на вдосконалення видів діяльності та використання капіталів у минулому, поточному і майбутньому періодах.

Результатом інтегрованого мислення має бути розроблення інтегрованого звіту підприємства про створення вартості протягом тривалого періоду часу та пов'язаних з ним документів, що стосуються окремих аспектів зміни цієї вартості. Особливістю такого звіту підприємства є те, що в ньому, на відміну від існуючої фінансової звітності, необхідно надавати, окрім фінансових, ще й нефінансові характеристики функціонування підприємства, (такі як ризики діяльності, рівень виконання стратегічних завдань, використання природних ресурсів, рівень соціального захисту працівників тощо), оскільки це суттєво впливає на інвестиційну привабливість та ринкову вартість підприємства.

Згідно з положенням Міжнародного стандарту з інтегрованої звітності основною метою її формування є розкриття інформації для постачальників фінансового капіталу про те, яким чином підприємство створює вартість. Отже, в інтегрованій звітності мають бути представлені дані щодо взаємовідносин підприємства зі стейкхолдерами, які впливають або будуть впливати на процеси формування вартості через надання підприємству капіталу, технологій, інтелекту та інших ресурсів.

Створення організацією вартості проявляється у збільшенні, зменшенні чи трансформації окремих складових її капіталу внаслідок комерційної діяльності (див. рис. 1).

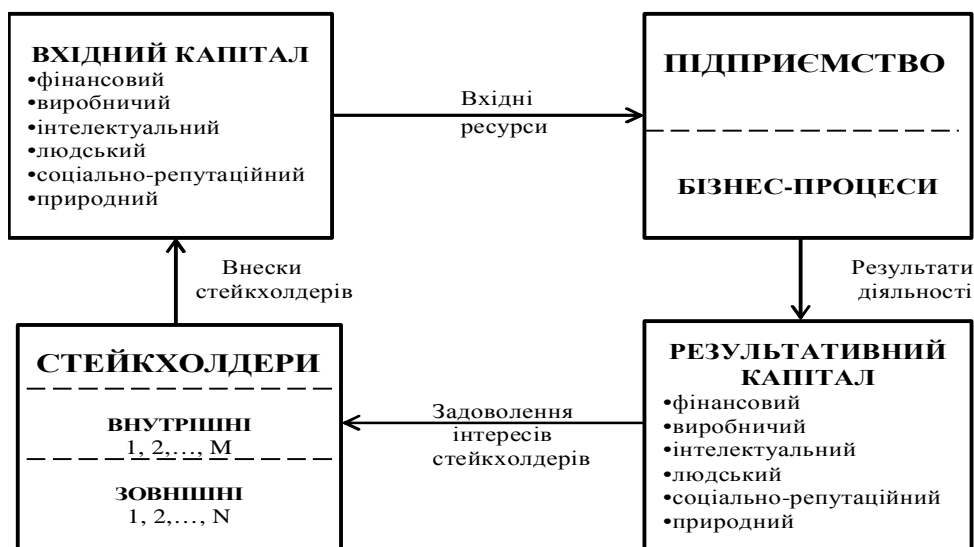

Рис. 1. Місце стейкхолдерів у процесі створення підприємством вартості

Нова вартість створюється і для самої організації, що забезпечує повернення фінансового капіталу його постачальникам, і для зацікавлених осіб та суспільства загалом. При цьому постачальники фінансового капіталу зацікавлені в нарощенні обсягів створення вартості для підприємства, а також у збільшенні обсягів створення вартості у його ділових партнерів, як важливої передумови нарощення обсягів формування вартості на підприємстві у майбутніх періодах.

Пропозиції щодо змісту розділів інтегрованої звітності, зокрема і щодо окремих показників взаємодії із стейкхолдерами обґрунтовані у працях П. Й. Атамаса і О. П. Атамаса та К. Безверхого [5; 3].

У Міжнародному стандарті з інтегрованої звітності виокремлено вісім основних елементів її змісту, у кожному з яких має бути представлена певна інформація про співпрацю зі стейкхолдерами (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Інформація щодо взаємовідносин підприємства зі стейкхолдерами,
яка має бути представлена в інтегрованій звітності підприємства відповідно
до Міжнародних стандартів з інтегрованої звітності**

Основні розділи інтегрованої звітності підприємства	Характеристика інформації щодо взаємодії підприємства зі стейкхолдерами за розділами інтегрованої звітності
Огляд підприємства і зовнішнє середовище	Опис обґрунтованих потреб та інтересів ключових стейкхолдерів
Управління	Пояснення яким чином культура, етичні принципи і цінності підприємства відображаються у використанні ним капіталів, включаючи взаємодію з зацікавленими сторонами
Бізнес-модель	Перелік найважливіших стейкхолдерів, а також важливих факторів, що впливають на зовнішнє середовище діяльності
Ризики і можливості	Характеристика і оцінка ризиків, пов'язаних з діяльністю основних груп стейкхолдерів
Стратегія і розподіл ресурсів	Основні характеристики і результати взаємодії зі стейкхолдерами, які використані при формуванні стратегії підприємства і його планів щодо розподілу ресурсів
Результати діяльності	Якісна і кількісна інформація про стан відносин з основними групами зацікавлених осіб і про те, як підприємство реагує на обґрунтовані потреби та інтереси стейкхолдерів
Перспективи на майбутнє	Характеристика ускладнень (проблем) і невизначеносте, що можуть виникати в підприємства у процесі реалізації його стратегії, зокрема щодо взаємовідносин зі стейкхолдерами та потенційних наслідків для бізнес-моделі та майбутньої діяльності
Основні принципи підготовки і презентації	Характеристика того, як підприємство визначає, які питання (зокрема й щодо взаємовідносин зі стейкхолдерами) треба включити в інтегрований звіт і яким чином такі питання оцінено кількісно чи якісно

Отже, щоб забезпечити відповідність представлення в інтегрованій звітності інформації про взаємовідносини підприємства з основними групами стейкхолдерів до Міжнародних стандартів з інтегрованої звітності, необхідно:

- по-перше, визначити перелік основних стейкхолдерів підприємства;
- по-друге, встановити перелік показників, що відображають стан і розвиток взаємовідносин підприємства зі стейкхолдерами;
- і, по-третє, оцінити існуючі і потенційні ризики взаємодії підприємства зі стейкхолдерами та їхні наслідки.

Ґрунтуючись на тому, що основним призначенням інтегрованої звітності є комплексне розкриття даних про результати і перспективи розвитку підприємства, при висвітленні інформації

щодо взаємовідносин зі стейкхолдерами насамперед необхідно представити такі два основні її блоки:

1) інформація про отримані результати взаємовідносин підприємства з основними групами економічного впливу, яка дасть змогу стейкхолдерам оцінити існуючу ефективність і ризики такої співпраці. При цьому особлива увага має бути зосереджена на висвітленні показників, що характеризують внески підприємства у діяльність стейкхолдерів;

2) інформація про особливості функціонування, конкурентну позицію, загальні результати і стратегію розвитку підприємства на ринку. Така інформація необхідна для того, щоб стейкхолдери могли оцінити потенціал розвитку взаємовідносин з підприємством відповідно до своїх потреб (див. рис. 2).

Рис. 2. Основні види інформації для стейкхолдерів, яка має бути представлена в інтегрованій звітності підприємства

Підприємство може мати відносини зі значною кількістю стейкхолдерів, кожен з яких матиме щодо нього свої конкретні інтереси. Тому в інтегрованій звітності відповідно до принципу «стислості» доцільно подавати найважливіші дані, які відповідають цільовим характеристикам діяльності стейкхолдерів. Формування в інтегрованій звітності, системи показників, згрупованих за запропонованими вище принципом, забезпечить представлення актуальної інформації про поточну ситуацію у взаємовідносинах підприємства з групами стейкхолдерів та перспективи їхнього розвитку. Окрім цього, зазначена система показників демонструє зв'язок між фінансовою та управлінською звітністю і зорієнтована на фактори формування вартості як у підприємства, так і у стейкхолдерів. Орієнтований перелік показників, щодо взаємовідносин із стейкхолдерами, які доцільно подавати в інтегрованій звітності підприємства наведено в табл. 2.

Значення наведених у табл. 2 показників доцільно наводити і за декілька минулих та поточний періоди, і на перспективу, зокрема на майбутні короткострокові, середньострокові і довгострокові періоди. Окрім цього, ці показники взаємовідносин зі стейкхолдерами можна подавати в інтегрованій звітності підприємства у спеціальному її розділі чи наводити в окремих її розділах, відповідно до затвердженої на підприємстві структури звітності.

Надаючи в інтегрованій звітності інформацію, необхідно також враховувати чинники невизначеності і ризику, які можуть виникати у відносинах зі стейкхолдерами. Тому у звітності доцільно пояснити походження цих чинників, визначити спектр очікуваних результатів і пов'язаних з ними допущень.

Однією з найважливіших проблем, пов'язаних з формуванням показників інтегрованої звітності щодо взаємовідносин зі стейкхолдерами є забезпечення з одного боку достовірності даних, а з іншого – обліково-інформаційної безпеки підприємства. Для вирішення цієї проблеми підприємству треба:

**Основні показники взаємовідносин підприємства зі стейкхолдерами,
які доцільно подавати в інтегрованій звітності**

Основні групи стейкхолдерів	Показники результатів взаємовідносин	Показники потенціалу розвитку взаємовідносин
Власники (акціонери), потенційні власники (інвестори)	Величина доданої економічної вартості підприємства (EVA) Зміна ринкової вартості підприємства Рівень доходів на вкладений капітал Рівень виплати дивідендів	Зростання доданої економічної вартості (EVA) Рентабельність власного капіталу Ринкова вартість підприємства та її динаміка Темпи зростання рівня виплати дивідендів
Менеджери, працівники	Витрати на оплату праці Витрати на навчання та підвищення кваліфікації Обсяг соціального пакету	Рівень і темп зростання заробітної плати та премій Рівень і форма виплати бонусів Динаміка обсягу соціального пакету
Покупці, клієнти, споживачі	Обсяги поставлених товарів, виконаних робіт, наданих послуг Рівень наданих цінових знижок Тривалість наданих відтермінувань щодо розрахунків за поставлену продукцію	Темпи зростання обсягів продажу продукції Динаміка обсягів дебіторської заборгованості Термін гарантії на продукцію підприємства Частка інноваційної продукції Структура асортименту продукції
Постачальники	Сума коштів, сплачених постачальникові Обсяги передоплати постачальникам	Динаміка обсягів закупівлі продукції у постачальників Своєчасність і повнота розрахунків за придбану у постачальників продукцію Асортимент закупівлі продукції у постачальників Форми розрахунків
Держава, місцеві органи влади, громадські організації	Обсяги податкових платежів до бюджетів усіх рівнів Обсяги інвестицій у екологічні і соціальні проекти Приріст рівня зайнятості населення Число працевлаштованих осіб, зокрема з обмеженими можливостями	Динаміка обсягів податкових платежів до бюджетів Середньоспискова чисельність працівників підприємства та її динаміка Обсяги шкідливих викидів та скидів і їхня динаміка Обсяги інвестицій в економічні та соціальні проекти Число працевлаштованих осіб з обмеженими можливостями
Кредитори	Обсяги отриманих кредитів та сплачених відсотків Обсяги розміщених депозитів	Рентабельність активів підприємства Рентабельність продукції та структура капіталу Ліквідність та платоспроможність

– по-перше, використовувати внутрішні та зовнішні механізми зниження асиметрії інформації та підтвердження того, що в інтегровану звітність внесено об'єктивні і повні дані, такі як налагодження системи внутрішнього контролю ефективності процесу управління інформацією чи проведення незалежної зовнішньої перевірки даних (зовнішнього аудиту);

– по-друге, представляти інформацію для внутрішніх і зовнішніх стейкхолдерів з використання різного рівня деталізації, зокрема для внутрішніх стейкхолдерів подавати інформацію про фактори створення вартості, стратегічні аспекти та ризики діяльності у розширеному форматі, а для зовнішніх стейкхолдерів – у більш загальному вигляді.

Необхідно також зазначити, що формування інтегрованої звітності підприємства, зокрема і щодо взаємовідносин зі стейкхолдерами зазвичай пов'язане зі значними витратами трудових, технічних і фінансових ресурсів. Щоб зменшити рівень цих витрат, доцільно розробити методику формування такої звітності з використанням інформаційних систем і технологій. Водночас, забезпечуючи вищий рівень задоволення інформаційних запитів стейкхолдерів, формування інтегрованої звітності буде важливим чинником підвищення конкурентних позицій і ринкової вартості підприємства.

Висновок. Для забезпечення якісного представлення в інтегрованій звітності інформації про взаємовідносини підприємства зі стейкхолдерами вона має містити два блоки показників – показники, що характеризують результати взаємовідносин і показники, що відображають потенціал розвитку взаємовідносин. Такі показники можна представляти у спеціальному розділі звітності чи в окремих її розділах відповідно до прийнятої на підприємстві структури інтегрованої звітності. Окрім цього, значення показників доцільно наводити і за декілька минулих та поточний періоди, і на перспективу. Це дасть підприємству змогу підвищити зацікавленість стейкхолдерів щодо своєї діяльності, а отже, наростити соціально-репутаційний капітал, зменшити витрати на виробництво і реалізацію продукції, збільшити обсяги доходів і грошових надходжень, зменшити ризики втрат від дії зовнішніх чинників впливу, покращити якість і підвищити ефективність використання ресурсів і капіталу, активніше впроваджувати інновації і на цій основі збільшувати обсяги формування доданої економічної вартості та зростання ринкової вартості підприємства.

1. *Международный стандарт <ИО> [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.theiirc.org>.*
2. Безверхий К. *Інтегрована звітність підприємства: удосконалення організації і методика її складання // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – № 5. – С. 23–28.*
3. Будько О. В. *Розвиток та необхідність складання інтегрованої звітності // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. – Вип. 6. Частина 5. – С. 114–117.*
4. Busco C. *Redefining Corporate Accountability through Integrated Reporting / Cristiano Busco, Mark L. Frigo, Paolo Quattrone, Angelo Riccaboni // Strategie Finance. – 2013. – P. 33–41.*
5. Дземішкевич І. О. *Інтегрована звітність як еволюція поняття «звітність» // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2014. – № 2(20). – С. 215–219.*
6. Костирко Р. О. *Перспективи міжнародної інтегрованої звітності // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». № 794. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – С. 181–187.*
7. Макаренко І. О. *Інтегрована звітність як майбутнє корпоративної звітності. <http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/handle/123456789/12568>.*
8. Максимова В. Ф., Кузіна Р. В. *Деякі питання формування складу фінансових і нефінансових показників інтегрованої звітності // Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер.: Економіка. – 2015. – Вип. 2(1). – С. 243–249.*
9. Олексів І. Б. *Групи економічного впливу в системі управління підприємством: концепція і інструментарій їх відбору та узгодження інтересів. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. – 292 с.*
10. Oshika T. *Created Value as Sustainability KPLs for Integrated Reporting / Tomoki Oshika, Chika Sara. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: & Matthias Vollbracht. – P. 70–92.*
11. Чумак О. В., Салатська О. А. *Практика впровадження МСФЗ в країнах світу: уроки для України. Коментарі. – Режим доступу: <http://konf.amsfo.com.ua/integrovana-zvitnist-v-sistemi-upravlinnya-pidpriyemstv>.*
12. Лоханова Н. О. *Інтегрована звітність як продукт цілісної обліково-аналітичної системи // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 4(47). – С. 50–56.*
13. Кузнєцова С. А. *Інтегрована управлінська звітність: глобальні виклики та локальні рішення в епоху ноосфери // Економічний нобелівський вісник. – 2014. – № 1(7). – С. 270–279.*
14. Атамас П. Й. *Інтегрована корпоративна звітність: проблеми впровадження/ Атамас П. Й., Атамас О. П. // Академічний огляд. – 2015. – № 1(42). – С. 78–85.*